

ZNAČAJ KOMUNIKACIJE ZDRAVSTVENIH DJELATNIKA U PROMOCIJI CIJEPLJENJA

Marija Šantić, Ivana Čović

Fakultet zdravstvenih studija Sveučilišta u Mostaru, 88000 Mostar, BiH

Rad je primljen 24.02.2020. Rad je recenziran 21.03.2020. Rad je prihvaćen 23.04.2020.

SAŽETAK

UVOD: Vjerodostojno informiranje od strane educiranih zdravstvenih djelatnika i edukacija cjelokupne populacije o dobrobitima, ali i nuspojavama cijepljenja mogla bi u pozitivnom smislu utjecati na promjenu sadašnje slike o cijepljenju u javnosti.

CILJ: Pregledom različitih istraživanja prikazati ulogu i značaj zdravstvenog djelatnika u promociji cijepljenja.

ISPITANICI I METODE: U opisanoj metodologiji nađeno je 29 istraživanja na PubMedu, a izvršena je analiza 10 kliničkih istraživanja. Pretraživanjem ključnih riječi na Google Znalcu pronađeno je 202 rezultata, a izvršena je analiza 2 istraživanja. Na portalu Hrčak također je izvršena ručna pretraga ključnih riječi gdje su u istraživanje uključena 2 članka. Na osnovu kriterija isključenja i uključenja u obzir je uzeto 14 radova. Pretraga elektronskih baza podataka, kao i ručne pretrage izvodile su se od strane dva pretraživača.

REZULTATI: Zdravstveni djelatnici se trebaju educirati o različitim modelima komunikacije s roditeljima jer će stav roditelja o cijepljenju ovisiti o izvoru i sadržaju informacija te o načinu komunikacije. Trebaju razumjeti kako roditelji doživljavaju različite vrste komunikacije o cijepljenju i kako to utječe na njihovu konačnu odluku o cijepljenju. Kvalitetna informacija uvelike pomaže roditeljima pri donošenju odluke za cijepljenje.

ZAKLJUČAK: Zdravstveni djelatnik igra ključnu ulogu u pružanju kvalitetne informacije vezane za cijepljenje. Mnogi roditelji u neznanju i nedostatku informacija iste traže na internetu i kao takve uzimaju za točne. Najčešće su te informacije temeljene na nečijem govoru i razmišljanju te nemaju znanstvene osnove.

Ključne riječi: cijepljenje, roditelji, zdravstveni djelatnici, komunikacija.

Osoba za razmjenu informacija:

Mag.san.ing.Marija Šantić

E-mail: marija.santic@fzs.sum.ba

UVOD

Komunikacija, a napose komunikacija u medicini, vrlo je složena, zamršena, isprepletana i u njoj sudjeluju brojni akteri ili subjekti komunikacije. O fenomenu komunikacije raspravljala je i Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) smatrajući da je komunikacija povezana sa zdravljem. Zdravstvene institucije sve više pozornosti posvećuju komunikaciji (1). Cijepljenje protiv zaraznih bolesti najdjelotvorniji je, najisplativiji i nerijetko, nezaobilazni ili jedini mogući način zaštite pojedinca i stanovništva od mnogih zaraznih bolesti (2). Kao javnozdravstvena mjera je najveći medicinski uspjeh i cijepljenjem je spašeno više života nego bilo kojom drugom medicinskom intervencijom u povijesti. Javnozdravstveni programi masovnog cijepljenja doveli su do kontrole zaraznih bolesti protiv kojih se cijepi (3). Više studija pokazuje da su u zemljama Europske unije zdravstveni djelatnici identificirani kao najvažniji i najpouzdaniji izvor informacija o tome kako se zaštititi od bolesti koje se sprječavaju cijepljenjem. Zdravstvene djelatnike ne smatramo samo izvorima informacija već i važnim uzorima. Za razliku od lijekova koji su kategorizirani i nadzirani u širokom rasponu, sva cjepiva se većinom stavljaju u isti „sigurnosni“ koš. Bude li problema s bilo kojim cjepivom, sva se cjepiva nađu pod povećanom sumnjom. Stoga je sigurnost cjepiva ključna, kao i znanje o cjepivima i vještine cijepljenja zdravstvenih djelatnika koje treba održavati na visokoj razini (4). Razina znanja zdravstvenih djelatnika iznimno je važna u komunikaciji s pacijentima. Svako oklijevanje, neznanje ili neodlučnost zdravstvenih djelatnika itekako utječe na odluku roditelja i ostalih pacijenata o cijepljenju (5). Nekoliko studija pokazalo je utjecaj odbijanja ili oklijevanja prema cijepljenju na djecu i zajednicu s različitih stajališta, uključujući epidemiološku, kliničku, socijalnu i ekonomsku procjenu (6). Kriza sustava cijepljenja i ponovni porast anticijepnih pokreta povezana je s povećanom dostupnošću informacija od opće populacije i smanjenom vjerodostojnošću i autoritetom zdravstvenih djelatnika. Jačanjem komunikacijskih vještina zdravstvenih radnika i ulaganjem u komunikaciju u masovnim medijima, mnogo bi značilo za pokret protiv

cijepljenja (7). Na društvenim mrežama i internet-skim portalima su dostupne informacije koje nisu znanstveno potvrđene, roditelji više ne traže pomoć od medicinskog osoblja i tu nastaje veliki problem. Zdravstveni djelatnici bi trebali uložiti više vremena i truda kako bi roditelje potaknuli na dolazak na informiranje, na različite skupove na kojima bi se raspravljalo o takvim problemima, da izbjegavaju čitanje raznih članaka, foruma gdje se šire krive informacije. Iznošenjem istinitih i znanstveno potkrijepljenih informacija o cjepivima potrebno je educirati roditelje o važnosti cijepljenja (8). Cilj ovoga istraživanja bio je pregledom različitih istraživanja prikazati ulogu i značaj zdravstvenog djelatnika u komunikaciji i edukaciji cijepljenja.

ISPITANICI I METODE

U svrhu istraživanja napravljena je pretraga elektronske baze podataka PubMed-a te Hrčak a pretražena je i baza Google Znalac. Ključne riječi za pretraživanje bile su: vaccination, parents, health professionals, communication. Izdvojeni radovi su vezani za značaj komunikacije između zdravstvenog djelatnika i roditelja. Uz ključne riječi kriteriji uključenja bili su: clinical trials (klinička istraživanja) i review (pregledni članak) te year of publication (zadnjih 5 godina objave) 2015.-2019. U opisanoj metodologiji nađeno je 29 istraživanja na PubMedu. Selekcijom radova koristeći dvije bilo koje ključne riječi u naslovu i sažetku izvršena je analiza 10 kliničkih istraživanja. Pretraga elektronskih baze podataka, kao i ručne pretrage izvodile su se od strane dva pretraživača. Pretraživanjem ključnih riječi na Google Znalcu pronađeno je 202 rezultata, a izvršena je analiza 2 istraživanja. Na portalu Hrčak također je izvršena ručna pretraga ključnih riječi uz kriterij uključenja od posljednjih 5 godina i barem dvije ključne riječi u naslovu gdje su u istraživanje uključena 2 članka. U kriterij isključenja iz istraživanja bili su članci koji su bili dostupni samo sa sažetkom. Na kraju filtriranja radova na osnovu kriterija isključenja i uključenja u obzir je uzeto 14 radova.

REZULTATI

Zdravstveni djelatnici se trebaju educirati o različitim modelima komunikacije s roditeljima jer će stav roditelja o cijepljenju ovisiti o izvoru i sadržaju informacija te o načinu komunikacije. Trebaju razumjeti kako roditelji doživljavaju različite vrste

komunikacije o cijepljenju i kako to utječe na njihovu konačnu odluku o cijepljenju. Kvalitetna informacija uvelike pomaže roditeljima pri donošenju odluke za cijepljenje. Na osnovu izdvojenih radova dobili smo rezultate koji su vidljivi u tablici 1.

Tablica 1. Istraživanja uključena u analizu

Autor, godina izdavanja	Cilj	Pretraženo	Zemlja	Rezultat
Ames HM i sur. 2017.	Utjecaj komunikacije o cijepljenju na odluke roditelja i neformalne skrbi o djeci o cijepljenju u djetinjstvu.	PubMed	Norveška	Roditelji imaju visoko ili umjereno povjerenje u zdravstvene djelatnike.
Gilkey MB i sur. 2016.	Razumjeti koji su poželjni izvori informacija za pružatelja usluga, te okarakterizirati komunikacijske uloge koje pacijenti i roditelji imaju u odlučivanju.	PubMed	*SAD	Potrebne su intervencije kako bi se pružateljima pomoglo u pružanju učinkovitih preporuka u složenom komunikacijskom okruženju oko cijepljenja protiv HPV-a.
Henrikson NB i sur. 2015.	Nova komunikacijska intervencija usmjerena na liječnike poboljšava povjerenje liječnika u komunikaciju i smanjuje oklijevanje na cjepivo među majkama novorođenčadi.	PubMed	Washington	Ova komunikacijska intervencija usmjerena od liječnika nije smanjila oklijevanje cijepljenja niti poboljšala djelotvornost liječnika.
Amit AA i sur. 2017.	Istražiti odnos roditelja, njihove zdravstvene pismenosti i povezati sa odlukama o cijepljenju djece.	PubMed	Izrael	Rezultati pokazuju da roditelji s visokim funkcionalnim, komunikacijskim i kritičnim *HL-om više riskiraju da ne cijepi svoju djecu.
My C i sur. 2017.	Utvrđiti čimbenike povezane s nepoštivanjem cjepiva i pružiti izvore informacija o cijepljenju za liječnike opće prakse.	PubMed	Australija	Liječnici opće prakse imaju središnju ulogu u rješavanju zabrinutosti u vezi s cijepljenjem.
Oku A i sur. 2017.	Istražiti percepcije i iskustva skrbnika i zdravstvenih radnika u Nigeriji na cijepljenje.	PubMed	Nigerija	Komunikacija o cijepljenju uključuje više od poruke, ali također utječe i okolina i stavovi davatelja i primatelja.
Massey PM i sur. 2018.	Utvrđiti na koji način zdravstveni radnici koriste Twitter da bi komunicirali o cjepivu protiv *HPV- a	PubMed	Pennsylvania	Razumijevanje pokretača Tweeter pošiljaka može pomoći oblikovanju buduće komunikacije.

Kornides ML i sur. 2018.	Procijeniti zadovoljstvo američkih roditelja komunikacijom pružatelja o HPV cjepivu i povezanosti s ponašanjem cijepljenja.	PubMed	SAD	Studija predlaže da zadovoljstvo roditelja komunikacijom davatelja može imati važnu ulogu u odlučivanju o cijepljenju protiv HPV-a.
Muloliwa AM i sur. 2017.	Identificirati i klasificirati postojeće komunikacijske intervencije za cijepljenje u Mozambiku.	PubMed	Mozambiku	Taksonomija je bila korisna za utvrđivanje nedostataka, ali mora biti korisnija ako je rukovoditelji zdravstvenih usluga žele koristiti kao alat.
Kaufman J i sur. 2018.	Procijeniti učinke osobnih intervencija informiranja ili obrazovanja roditelja o ranom cijepljenju na status cijepljenja i roditeljsko znanje, stavove i namjeru cijepljenja .	PubMed	Australija	"Licem u lice" intervencije mogu biti učinkovitiji u populacije u kojoj je nedostatak svijesti ili razumijevanja cijepljenja prepoznat kao prepreka.
Pelčić G 2016.	Postoji li standardiziranog načina komunikacije s roditeljima koji odbijaju cijepljenje.	Hrčak	Hrvatska	Svaki liječnik, poznavajući temelje komunikacijskih modela i pristupa, modelirat će svoj pristup ovisno o situaciji i sugovorniku. Jer nema jedinstvenog, standardiziranog načina.
Čulina T i sur. 2018.	Utvrditi znanja i stavove roditelja o cijepljenju te procijeniti gdje i kako vide ulogu zdravstvenih djelatnika.	Hrčak	Hrvatska	Osjeća se roditeljska potreba za pojačanim savjetovanišnim radom, većina roditelja ima pozitivan stav o cijepljenju.
Paulić P 2016.	Ispitati stavove zdravstvenih djelatnika o cjepivima uključenim u kalendar obaveznog cijepljenja te ih usporediti s općom populacijom.	Google Znalac	Hrvatska	Informiranje populacije od strane educiranih zdravstvenih djelatnika, kritičko razmišljanje prema raznim nepouzdanim izvorima informacija moglo bi u pozitivnom smislu utjecati na promjenu sadašnje slike o cijepljenju u javnosti.
Franjić D i sur. 2018.	Važnost komunikacije u prevenciji anticijepnih radnji, te utvrditi koje izvore informacija o cijepljenju roditelji najčešće koriste.	Google Znalac	BiH	Najčešćim izvorom informacija o cijepljenju roditelji navode zdravstvene djelatnike. Zdravstveno osoblje treba biti izvor pouzdanih informacija o koristi, ali i mogućim nuspojavama cijepljenja.

*HPV- humani papiloma virus

**SAD- Sjedinjene Američke Države

***HL- (health literacy) zdravstvena pismenost

RASPRAVA

Liječnici opće prakse imaju središnju ulogu u rješavanju zabrinutosti u vezi s cijepljenjem (9). Za svaku kvalitetnu komunikaciju potrebno je osigurati dovoljno vremena u kojem će liječnik poticati na razgovor i pitanja te pri tome neće izbjegavati temu rizika i dobrobiti cijepljenja. Također se mogućnost nastanka nuspojava cijepljenja ne smije negirati od strane liječnika. U komunikaciji se preporučuje iznošenje znanstvenih činjenica te priča iz realnog života i iskustva. Liječnici se moraju educirati o različitim modelima komunikacije s roditeljima jer će stav roditelja o cijepljenju ovisiti o izvoru i sadržaju informacija te o načinu komunikacije (10). Kod istraživanja provedenog u SAD-u davatelji su manje preporučivali cjepivo protiv HPV-a ako im je bilo neugodno razgovarati o spolnom odnosu, ako su roditelje doživljavali kao neodlučne ili vjeruju da su pacijenti niskog rizika. Pacijenti su rjeđe primali preporuke ako su mlađi, muškarci ili iz rasne/etničke manjine. Davatelji usluga često su slali miješane poruke, ne podupirući snažno cjepivo protiv HPV-a, razlikujući ga od ostalih cjepiva i predstavljajući ga kao "neobavezno" cjepivo koje bi moglo odgoditi (11). Ljudi koji su uključeni u program cijepljenja trebaju razumjeti kako roditelji doživljavaju različite vrste komunikacije o cijepljenju i kako to utječe na njihovu odluku o cijepljenju (12). Kornides i suradnici proučavali su perspektivu roditelja na savjetovanje koje dobivaju te je većina roditelja prijavila visoko 36 % ili umjereno (38 %) zadovoljstvo davanjem komunikacije davatelja HPV cijepljenja dok je 26 % njih prijavilo nisko zadovoljstvo (13). Učinkovita komunikacija o cijepljenju s roditeljima od presudnog je značaja kod poboljšanja obuhvata cijepljenjem. Važno je istaknuti da komunikacija o cijepljenju uključuje više od poruke, ali također na nju utječu okolina i stavovi davatelja i primatelja. Za inicijatore zdravstvene politike i menadžere programa važno je razumjeti te čimbenike kako bi učinkovito primijenili komunikacijske pristupe (14). Istraživanje provedeno u svibnju 2004. godine na području Koprivničko-križevačke županije pokazalo je da postoje statistički značajne razlike između zdravstvenih djelatnika i roditelja u

stavovima i znanju o cijepljenju i cjepivima. Zdravstveni djelatnici smatraju da je cijepljenje učinkovita zaštita od zaraznih bolesti u odnosu na roditelje te statistički znatno veći obim roditelja želi slobodan izbor cijepljenja (15). Obzirom na globalnu prisutnost anticijepnih pokreta i rasta trenda necijepljenja djece, Jacobson drži kako je prijenos informacija između liječnika i roditelja neadekvatan (16). Na prigodnom sustavnom uzorku od 60 roditelja primijenjen je anketni upitnik gdje su ispitanici bili roditelji djece dobi do 14. godine života. Da liječnik ili sestra objasne postupak cijepljenja tvrdi 67 % ispitanika, njih 31 % tvrdi da im se djelomično objasni postupak cijepljenja, dok 2 % ispitanika tvrdi da im se postupak cijepljenja ne objasni (17). Presječna studija provedena 2014. među zdravstvenim djelatnicima na području Hercegbosanske županije pokazala je da zdravstveni djelatnici nisu savjetovali cijepljenje, a samo 13 % ispitanih bilo je na edukaciji vezanoj za cijepljenje (18).

Postoje dokazi niske do umjerene sigurnosti koji upućuju na to da informacije ili obrazovanje licem u lice mogu poboljšati ili neznatno poboljšati status cijepljenja djece, znanje roditelja i namjeru roditelja da se cijepi. Intervencije licem u lice mogu biti učinkovitije u populacije u kojima je nedostatak svijesti ili razumijevanja cijepljenja prepoznat kao prepreka (19). Testirana je liječnička komunikacijska intervencija namijenjena smanjenju neodlučnosti cijepljenja kod majki novorođenčadi i povećavanju povjerenja u liječnika kod komunikacije o cjepivima. Ova komunikacijska intervencija usmjerena od liječnika nije smanjila oklijevanje majčinog cijepljenja novorođenčadi niti poboljšala djelotvornost liječnika (20). Brunson ističe kako ne postoji niti jedan model koji bi odgovarao svima. Važno je ispitati na koji način roditelji stvaraju svoje mišljenje i stav o cijepljenju te na temelju tog saznanja graditi daljnju komunikaciju. Bitnu ulogu u tom procesu čine socijalne norme sredine u kojoj žive (21). Kako do sada ne postoji standardizirani klinički model komuniciranja, svatko će prema svojim sposobnostima i priliči kreirati najbolji mogući model komunikacije s roditeljima te će pridonijeti kvalitetnom informiranju roditelja i stvaranju pozitivnog stava o cijepljenju

(22). Da su stavovi važan čimbenik kod pristanka na cijepljenje pokazalo je Cooperovo istraživanje koje je provedeno 2008. godine u kojem su roditelji koji su pristali na cijepljenje svojih kćeri protiv HPV-a imali značajno bolje stavove prema cijepljenju, nego roditelji koji nisu pristali (23).

Protivnici cijepljenja češće se informiraju o cijepljenju putem raznih internet stranica, alternativnih stranica, društvenih mreža i foruma, dok zagovornici cijepljenja više uvažavaju informacije dobivene preko zdravstvenih djelatnika i zdravstvenih ustanova. Značajno je više protivnika cijepljenja kod opće populacije (16,5 %) nego kod zdravstvenih djelatnika (2,2 %) (24). Brunson je u svom istraživanju ukazala na velik postotak roditelja koji su „prisadnici“ određenih društvenih internetskih mreža, i to u postotku većem od 95 % u obje ispitne skupine, to jest u skupini onih koji podupiru i onih koji ne podupiru cijepljenje. Možemo zaključiti kako kvalitetna informacija uvelike pomaže roditeljima pri donošenju odluke za cijepljenje (25). Roditelji su u strahu od raznih nuspojava, sastava cjepiva i posljedica koje cjepivo sa sobom donosi i to je najveći razlog necijepljenja. Tako prema istraživanju u Varaždinu 62 % roditelja smatralo je da mediji i iskustva drugih roditelja nemaju utjecaj na njihovu konačnu odluku o cijepljenju (8). Dok je studija u Kanadi navela kako stopa cijepljenja pada zbog sveg većeg nepovjerenja u farmaceutske industrije te je većini roditelja je glavni izvor informacija bio internet (26). Ovi rezultati se ne podudaraju sa rezultatima koje su dobili Ashbaugh i suradnici. U njihovim rezultatima je vidljivo da je najveći broj ispitanika za izvor informacija o cjepivu smatrao zdravstvene djelatnike (27). Studiju o prenošenju informacija o imunizaciji preko interneta uradili su Seeman i suradnici u Kanadi 2010. godine. Analiza njihovih rezultata pokazala je da 60 % informacija koje se prenose preko interneta (Facebook, Twitter, Youtube, Digg) promoviraju antivakcinalne aktivnosti (28). Massey i suradnici proveli su studiju koja je imala za cilj utvrditi na koji način zdravstveni radnici koriste Twitter. Od 193.379 tweetova 20.451 tweetova je bilo od zdravstvenih radnika; 16.867 tweetova bilo je namijenjeno roditeljima. Najveći porast u tweetovima

zdravstvenih radnika usredotočio se na priopćavanje nedavno objavljenih znanstvenih dokaza, te je većina tweetova bila pozitivna. Stoga, kako sve više roditelja koristi društvene medije za dobivanje zdravstvenih informacija, zdravstveni radnici i organizacije mogu utjecati na događaje podizanja svijesti i personalizirati poruke kako bi maksimizirali potencijalni doseg i angažman roditelja (29). Druga istraživanja nisu identificirali nijednu intervenciju koja je imala za cilj podršku ili olakšavanje donošenja odluka. Došlo se do zaključka da su intervencije često bile usmjerene i na roditelje i na članove zajednice (30). Javni zdravstveni djelatnici moraju imati više sofisticirane komunikacijske metode za prijenos poruka u vezi cjepiva za roditelje kako bi se spriječio pad cjepivo pokrivenost stopa, uzimajući u obzir razinu povjerenja i zdravstvene pismenosti (31). Vjerodostojno informiranje od strane educiranih zdravstvenih djelatnika, kritičko razmišljanje prema raznim nepouzdanim izvorima informacija te edukacija cjelokupne populacije o dobrobitima, ali i nuspojavama cijepljenja mogla bi u pozitivnom smislu utjecati na promjenu sadašnje slike o cijepljenju u javnosti.

ZAKLJUČAK

Cijepljenje je vrlo osjetljiva i diskutabilna tema, te kao takva zahtjeva stručnog, educiranog i komunikativnog zdravstvenog djelatnika koji će je ispravno i znanstveno utemeljeno tumačiti. Prateći veliku prisutnost anticijepnih pokreta i rasta trenda necijepljenja djece, zdravstveni djelatnik igra ključnu ulogu u pružanju kvalitetne informacije vezane za cijepljenje. Mnogi roditelji u neznanju i nedostatku informacija iste traže na internetu (raznim forumima, društvenim mrežama) i kao takve uzimaju za točne. Najčešće su te informacije temeljene na nečijem govoru i razmišljanju te nemaju znanstvene osnove. Cijepljenje je tema koja bi trebala biti predmet raznih skupova, tribina za informiranje roditelja, brošura, letaka. Sve u cilju kako bi roditelji bili detaljno i točno informirani.

LITERATURA

1. Karabatić S. Upravljanje zdravljem & komunikacijom [Internet]. Zagreb: udruga za pomoć oboljelima od raka pluća, Jedra; 2019 [citirano 27. kolovoz 2019.]. Dostupno na: <http://online.fliphtml5.com/opias/tqsc/#p=2>
2. Mardešić D. Pedijatrija: osmo, prerađeno i dopunjeno izdanje. Zagreb: Školska knjiga; 2016.
3. Cesar PG. Cjepiva i cijepljenje [Internet]. Zlata: Zavod za javno zdravstvo Krapinsko-zagorske županije; 2014 [citirano 27. kolovoz 2019.]. Dostupno na: <http://www.zzjkzz.hr/dokumenti/CIJEPLJENJE%20.pdf>
4. Vučina VV, Petrović G, Kurečić FS, Pavlić J. Razgovorajmo o zaštiti [Internet]. Zagreb: Hrvatski liječnički zbor; 2015 [citirano 27. kolovoz 2019.]. Dostupno na: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2016/11/20150707_razgovorajmo_o_zastiti_prirucnik.pdf
5. Šalamun S, Puharić Z, Eljuga K, Grabovac Đ, Vnućec K. Stavovi i znanje zdravstvenih djelatnika o cijepljenju. Infektološki Glas [Internet]. 2018. [citirano 27. kolovoz 2019.];38(2):39-44. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/226066>
6. Di Pietro ML, Poscia A, Teleman AA, Maged D, Ricciardi W. Vaccine hesitancy: parental, professional and public responsibility. Ann Ist Super Sanita. lipanj 2017.;53(2):157-62.
7. Germinario C, Gallone MS, Tafuri S. How to fight anti-vaccinists prejudices: the viewpoint of public health. Epidemiol Prev. prosinac 2014.;38(6 Suppl 2):120-3.
8. Rajnović I. Utjecaj medija i društva na odluku roditelja o cijepljenju djece [Internet] [undergraduate thesis]. University North. University centre Varaždin. Department of Biomedical Sciences.; 2017 [citirano 27. kolovoz 2019.]. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:122:092475>
9. My C, Danchin M, Willaby HW, Pemberton S, Leask J. Parental attitudes, beliefs, behaviours and concerns towards childhood vaccinations in Australia: A national online survey. Aust Fam Physician. ožujak 2017.;46(3):145-51.
10. Pelčić G. Cijepljenje i komunikacija. Med Flum Med Flum [Internet]. 01. prosinac 2016. [citirano 27. kolovoz 2019.];52.(4.):477-85. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=248504
11. Gilkey MB, McRee A-L. Provider communication about HPV vaccination: A systematic review. Hum Vaccines Immunother. 02 2016.;12(6):1454-68.
12. Ames HM, Glenton C, Lewin S. Parents' and informal caregivers' views and experiences of communication about routine childhood vaccination: a synthesis of qualitative evidence. Cochrane Database Syst Rev. 07 2017.;2:CD011787.
13. Kornides ML, Fontenot HB, McRee A-L, Panozzo CA, Gilkey MB. Associations between parents' satisfaction with provider communication and HPV vaccination behaviors. Vaccine. 03 2018.;36(19):2637-42.
14. Oku A, Oyo-Ita A, Glenton C, Fretheim A, Ames H, Muloliwa A, i ostali. Perceptions and experiences of childhood vaccination communication strategies among caregivers and health workers in Nigeria: A qualitative study. PloS One. 2017.;12(11):e0186733.
15. Čulina T, Anđelić Breš S, Kresina S, Sepčić M. Stavovi roditelja o cijepljenju u nekoliko škola PGŽ-a. Paediatr Croat [Internet]. 30. ožujak 2018. [citirano 27. kolovoz 2019.];62(1):20-4. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=296284
16. Jacobson RM, Van Etta L, Bahta L. The C.A.S.E. approach: guidance for talking to vaccine-hesitant parents. Minn Med. travanj 2013.;96(4):49-50.
17. Franjić D, Franjić I, Ravliija J. Značaj komunikacije u prevenciji antivakcinalnih aktivnosti. Zdr Glas [Internet]. 2018. [citirano 27. kolovoz 2019.];4(2):15-24. Dostupno na: <http://fzs.sum.ba/sites/default/files/Glasnik%202-2018.pdf>
18. Perković R, Medić A, Vasilj I. Znanje, stavovi i praksa zdravstvenih djelatnika o obveznom cijepljenju na području Hercegbosanske županije. Zdr Glas [Internet]. 2015. [citirano 27. kolovoz 2019.];1(2):55-60. Dostupno na: <http://fzs.sum.ba/sites/default/files/FZS%20Zdravstveni%20glasnik%20Drugi%20broj.pdf>

19. Kaufman J, Ryan R, Walsh L, Horey D, Leask J, Robinson P, i ostali. Face-to-face interventions for informing or educating parents about early childhood vaccination. *Cochrane Database Syst Rev.* 08 2018.;5:CD010038.
20. Henrikson NB, Opel DJ, Grothaus L, Nelson J, Scrol A, Dunn J, i ostali. Physician Communication Training and Parental Vaccine Hesitancy: A Randomized Trial. *Pediatrics.* srpanj 2015.;136(1):70–9.
21. Brunson EK. How parents make decisions about their children's vaccinations. *Vaccine.* 04. studeni 2013.;31(46):5466–70.
22. Opel DJ, Robinson JD, Heritage J, Korfiatis C, Taylor JA, Mangione-Smith R. Characterizing providers' immunization communication practices during health supervision visits with vaccine-hesitant parents: a pilot study. *Vaccine.* 08. veljača 2012.;30(7):1269–75.
23. Cooper LZ, Larson HJ, Katz SL. Protecting public trust in immunization. *Pediatrics.* srpanj 2008.;122(1):149–53.
24. Paulić P. Razlike između zdravstvenih djelatnika i opće populacije o informiranosti i stavovima o cijepljenju [Internet] [master's thesis]. University of Zagreb. School of Medicine. Chair of Medical Sociology and Health Economics.; 2016 [citirano 27. kolovoz 2019.]. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:105:044820>
25. Brunson EK. The impact of social networks on parents' vaccination decisions. *Pediatrics.* svibanj 2013.;131(5):e1397-1404.
26. Simić M. Znanje i stavovi o cijepljenju roditelja djece predškolskog uzrasta [Internet] [undergraduate thesis]. Josip Juraj Strossmayer University of Osijek. Faculty of Medicine.; 2016 [citirano 27. kolovoz 2019.]. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:152:068197>
27. Ashbaugh AR, Herbert CF, Saimon E, Azoulay N, Olivera-Figueroa L, Brunet A. The decision to vaccinate or not during the H1N1 pandemic: Selecting the lesser of two evils? *PLoS ONE.* 2013.;8(3).
28. Seeman N, Ing A, Rizo C. Assessing and responding in real time to online anti-vaccine sentiment during a flu pandemic. *Healthc Q Tor Ont.* 2010.;13 Spec No:8–15.
29. Massey PM, Budenz A, Leader A, Fisher K, Klassen AC, Yom-Tov E. What Drives Health Professionals to Tweet About #HPVvaccine? Identifying Strategies for Effective Communication. *Prev Chronic Dis.* 22 2018.;15:E26.
30. Muloliwa AM, Cliff J, Oku A, Oyo-Ita A, Glenton C, Ames H, i ostali. Using the COMMVAC taxonomy to map vaccination communication interventions in Mozambique. *Glob Health Action.* 2017.;10(1):1321313.
31. Aharon AA, Nehama H, Rishpon S, Baron-Epel O. A path analysis model suggesting the association between health locus of control and compliance with childhood vaccinations. *Hum Vaccines Immunother* [Internet]. 2018. [citirano 27. kolovoz 2019.];14(7):1618. Dostupno na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6067882/>

IMPORTANCE OF HEALTHCARE WORKERS' COMMUNICATION IN THE PROMOTION OF VACCINATION

Marija Šantić, Ivana Čović

Faculty of Health Studies University of Mostar, 88000 Mostar, B&H

ABSTRACT

Introduction: Credible information by educated healthcare workers and education of the general population on the benefits and side effects of vaccination could in positive terms change the current public perception on vaccination.

Objective: Demonstrate the role and importance of healthcare workers in promoting vaccination by a review of a number of studies.

Subjects and methods: In the methodology described, 29 PubMed studies were found and 10 clinical studies were analyzed. Google Scholar search for keywords found 202 results, and an analysis of 2 studies was performed. On the Hrcak portal, he also did a manual search of keywords that included 2 articles in the research. Based on exclusion and inclusion criteria, 14 papers were considered. The search of electronic databases and manual searches were performed by the two authors.

Results: Healthcare professionals need to be educated on different models of communication with parents, as parents' attitudes toward vaccination will depend on the source and content of the information, and on the method of communication. They need to understand how parents experience different types of vaccination communication and how this influences their final vaccination decision. High-quality information greatly helps parents make the vaccination decision.

Conclusion: The healthcare worker plays a key role in providing quality vaccination related information. Many parents in ignorance and lack of information search the internet and take it for granted. Most often, the internet offers information lacking scientific evidence.

Key words: vaccination, parents, health workers, communication

Correspondence:

Marija Šantić, Master of sanitary engineering

Email: marija.santic@fzs.sum.ba